

Boerenbont

Cees Schaap

Bron: H. Meulman, *Boerenbont uit Maastrichtse fabrieken, Lochem 2006.*

In de loop van de 19e eeuw vonden grote veranderingen plaats in de productiemethoden en gebruik van aardewerk. Door mechanische productie van vele modellen en decoraties werd een goedkoper product mogelijk. Naast de bestaande markt voor duurder serviesgoed was er een enorm afzetgebied voor eenvoudig gebruiksaardewerk.

Met de term 'boerenbont' wordt aardewerk aangeduid met een decoratie van handgeschilderde of met een harde spons aangebrachte patronen volgens een schema in heldere kleuren. De motieven van de decoraties zijn vaak van bloemige of geometrische aard. Aardewerk met dit soort decoraties wordt in de 19e eeuw zó populair dat vele grote fabrieken, zelfs wereldwijd, het gingen produceren. In Nederland was dat vooral Petrus Regout die vanaf omstreeks het midden van de 19e eeuw te Maastricht dit soort aardewerk produceerde (afb.1). Enkele jaren later werd zijn voorbeeld gevolgd door de Société Céramique.

Afb.1: Oudst bekende product van Regout

afb.2: Schilderen van het aardewerk

Hoewel het vormen en bakken een industrieel proces was bleef het decoreren handwerk. Wél was het massahandwerk want de schilders moesten vele honderden stukken per dag decoreren. Maar daardoor bleef het product voor velen betaalbaar. Dit schilderen werd vooral door vrouwen en

meisjes gedaan, toen de goedkoopste arbeidskrachten. Zij zaten naast elkaar aan lange tafels met tussen hen en de tafel een kleine draaischijf waarop het te decoreren voorwerp kon staan (afb. 2) en een aan de tafel

vastzittende plank waarop de arm kon steunen bij het schilderen (afb. 3). Ze gebruikten penselen met kameel-, runder- en/of ossenhaar. De verf werd op een glazen palet aangemaakt met behulp van een schildersmes met wat water en eventueel wat plakmiddel. Na het beschilderen werden de voorwerpen geglaazuurd en met ca. 1150° C gebakken. Omdat enkele verfsoorten (goud, zilver en purper) niet bestand zijn tegen deze hoge temperatuur worden die later óp het glazuur aangebracht en wordt het object opnieuw gebakken bij ca. 800° C waarbij deze verf aan het glazuur wordt vast gebrand.

Het soort aardewerk werd dus al geproduceerd vanaf het midden van de 19e eeuw maar de naam ervoor, 'boerenbont', is van veel recenter tijd. Niet eerder dan in de periode tussen de beide wereldoorlogen kreeg één patroon in afnemerskringen de benaming 'boerenbont'. Grossiers voerden die term vervolgens steeds vaker maar vóór de 2e WO werd de benaming door de fabrieken niet gehanteerd. Pas in de 50er jaren komt de benaming langzamerhand in gebruik en in de 60er jaren was zij algemeen en wordt het 'boerenbont' het populairste serviesgoed (afb. 4). Het succes van boerenbont was zó groot dat het ook gespaard kon worden bijvoorbeeld bij de California soepen en bij Niemeyer-producten. Daarbij kwam wel hun naam op die producten te staan.

In 1968 is de Sphinx (voortzetting van Regout) gestopt met de productie van gebruiks-aardewerk in Maastricht en verder gegaan met de productie van sanitair. De boerenbontpatronen zijn verkocht aan aardewerkfabriek Boch in België die het 'boerenbont' nog steeds handgeschilderd op de markt brengt.

+++